

УДК 342.518:[343.353:328.185](477)(045)

DOI <https://doi.org/10.32782/cuj-2024-1-4>**Зозуля Євген Вікторович**

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри соціально-гуманітарних та загальноправових дисциплін
Криворізького навчально-наукового інституту
Донецького державного університету внутрішніх справ
ORCID: 0000-0002-8114-1133
Scopus Author ID: 57221738436

СИСТЕМА СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ АНТИКОРУПЦІЙНИХ ОРГАНІВ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ УКРАЇНИ (ПРАВОВІ, ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ)

Статтю присвячено комплексному аналізу правових, організаційних та функціональних аспектів діяльності спеціалізованих антикорупційних органів в Україні. На основі історико-правового підходу досліджено особливості процесу формування і розбудови повноцінної антикорупційної інфраструктури та створення нових державних спеціалізованих антикорупційних органів (Національне агентство з питань запобігання корупції, Національне антикорупційне бюро України, Спеціалізована антикорупційна прокуратура, Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів), який був започаткований після перемоги Революції Гідності у 2014 році.

Проаналізовано генезу міжнародної та національної складових нормативно-правової бази, яка визначає засади організації та діяльності сучасної системи антикорупційних органів, визначають їх повноваження та завдання. Висвітлено специфіку організаційної структури та механізми функціональної взаємодії між антикорупційними інституціями та правоохоронними органами, залученими до виконання завдань із запобігання та протидії корупційним злочинам.

Виокремлено та охарактеризовано три основні рівні функціональної взаємодії антикорупційних та залучених органів: превентивний, оперативно-розшуковий та судовий. Внесено пропозиції щодо вдосконалення нормативно-правового та організаційно-функціонального забезпечення діяльності системи спеціалізованих антикорупційних органів.

Ключові слова: корупція, протидія корупції, система спеціалізованих антикорупційних органів, взаємодія, правові, організаційні та функціональні аспекти.

Zozulya E. V. SYSTEM OF SPECIALIZED ANTI-CORRUPTION BODIES AT THE CURRENT STAGE OF STATE BUILDING IN UKRAINE (LEGAL, ORGANIZATIONAL AND FUNCTIONAL ASPECTS OF INTERACTION)

The article is devoted to a comprehensive analysis of the legal, organizational and functional aspects of the activities of specialized anti-corruption bodies in Ukraine. Based on the historical and legal approach, the features of the process of formation and development of a full-fledged anti-corruption infrastructure and the creation of new state-specialized anti-corruption bodies (National Agency for the Prevention of Corruption, National Anti-Corruption Bureau of Ukraine, Specialized Anti-Corruption Prosecutor's Office, Agency For Tracing and Asset Management), which began after the victory of the Revolution of Dignity in 2014, were studied.

The genesis of the international and national components of the regulatory framework was analyzed, which determines the foundations of the organization and activities of the modern system of anti-corruption bodies, and determines their powers and tasks. The specifics of the organizational structure and mechanisms of functional interaction between anti-corruption institutions and law enforcement agencies involved in the implementation of tasks to prevent and counter corruption crimes are reflected.

Three main levels of functional interaction between anti-corruption and involved bodies were identified and characterized: preventive, operational-search and judicial. Proposals were made to improve the regulatory legal organizational and functional support for the activities of the system of specialized anti-corruption bodies.

Key words: corruption, anti-corruption, system of specialized anti-corruption bodies, interaction, legal, organizational and functional aspects.

Вступ. У сучасному світі корупція є однією з найбільших загроз національній безпеці, стабільності держави та ефективності державного управління. В Україні, як і в багатьох інших країнах, проблема корупції, на жаль, й на сьогодні має глибоко системний характер і потенційно негативно впливає на всі сфери життєдіяльності суспільства. Зазначена проблема набуває особливої актуальності на сучасному етапі державотворення, адже в умовах воєнного стану, корупційні прояви можуть мати серйозні наслідки для національної безпеки та ефективності оборони країни.

Відтак важливим аспектом державного управління у сфері формування та реалізації державної антикорупційної політики, запобігання та протидії корупції є ефективна робота антикорупційних органів. Зазначене зумовлено тим, що наявність ефективної системи спеціалізованих антикорупційних органів України є важливим фактором для зміцнення довіри громадян до державних інституцій, підвищення інвестиційної привабливості України та її міжнародного іміджу. Вони відіграють вирішальну роль у забезпеченні прозорості, підзвітності та законності в усіх сферах державного управління, що є ключовим для руху України до Європейського Союзу та Північноатлантичного Альянсу (далі НАТО).

До того ж, всі елементи антикорупційної інфраструктури нашої держави в умовах правового режиму воєнного стану виконують ключову роль у забезпеченні національної безпеки, відстоюючи державні інтереси та запобігаючи можливим втратам у результатах оборонної діяльності. У цьому контексті, аналіз правових, організаційних та функціональних засад діяльності спеціалізованих антикорупційних органів України є науково значущим завданням, спрямованим на розуміння та вдосконалення механізмів запобігання та протидії корупції.

Для аналізу вищезазначених аспектів діяльності антикорупційних органів України необхідно звернутися до аналізу наукових джерел, які розглядають цю проблематику з різних точок зору. Зокрема, С.Ж. Лазаренко та К.А. Бабенко у своїх наукових працях досліджували теоретичні та практичні питання, пов'язані з організаційно-правовими аспектами протидії корупційним діянням [1], нормативно-правові та інституційні механізми і особливості запобігання й боротьби з корупцією, як соціальним явищем [2]. На рівні докторського дисертаційного дослідження розв'язання теоретико-прикладних проблем запобігання та протидії корупції в Україні, що передбачає вироблення цілісного підходу до пізнання сутності корупції та концептуальних засад антикорупційної діяльності на сучасному етапі розвитку України здійснив Трепак В.М. [3]. Цьому тематичному напрямку також присвячена наукова розвідка І.І. Скобіної та К.В. Дубич, в якій досліджено явище корупції в системі державного управління, вивчено методологічні основи та практичні аспекти запобігання та боротьби з корупцією в системі державної влади сучасної України [4]. Крім того, з позицій системного аналізу висвітлюються організаційно-правові засади протидії корупції у структурі сектору безпеки та оборони України на сучасному етапі державного будівництва у науковій праці Є.М. Пащенко та М.Г. Чалого [5].

Водночас правові, організаційні та функціональні аспекти створення та діяльності сучасної системи антикорупційної інфраструктури нашої держави ще не знайшли всебічного системного наукового аналізу та узагальнення.

Таким чином, **мета** статті полягає в тому, щоб дослідити правові засади формування та діяльності, організаційну структуру та механізми функціональної взаємодії системи спеціалізованих антикорупційних органів на

сучасному етапі державотворення в Україні, розробити пропозиції щодо удосконалення нормативно-правового та організаційного забезпечення їх функціонування.

Матеріали та методи. Для досягнення поставленої мети проаналізовано основоположні міжнародно-правові акти, які складають основу міжнародної антикорупційної діяльності на універсальному та регіональному рівні, комплекс профільних законів щодо запобігання та протидії корупції, прийняті на їх виконання інші нормативно-правові акти, Антикорупційну стратегію на 2021–2025 роки та Державну антикорупційну програму на 2023–2025 роки. Опрацьовано вищевказані наукові праці, присвячені дослідженню зазначеної проблеми. Основу дослідження склав історико-правовий метод. Застосовувались також загальнофілософські методи (діалектичний, системний), загальнонаукові (структурно-функціональний, дескриптивний, герменевтичний) та спеціально-правові (формально-юридичний, порівняльно-правовий) методи.

Результати. Розпочинаючи безпосереднє висвітлення проблеми, зазначимо, що нова суспільно-політична реальність, яка склалася в Україні після перемоги Революції Гідності, стала точкою відліку для започаткування низки важливих реформ, зокрема і у сфері боротьби з корупцією. Однією із складових зазначеної реформи стало створення сучасної системи антикорупційних органів нашої держави.

Аналізуючи історико-правові засади формування та діяльності сучасної системи антикорупційних органів передусім зазначимо, що саме у 2014 році почався процес розбудови повноцінної антикорупційної інфраструктури та створення нових державних спеціалізованих антикорупційних органів. Крім того, необхідність вирішення цього важливого завдання було зумовлено необхідністю реалізації стратегічно курсу на інтеграцію України до Європейського Союзу та вступу до НАТО. Внутрішньою складовою цієї проблеми була необхідність розгортання ефективної боротьби з цим негативним соціально-політичним явищем, яке підриває демократію,

правову державу, економічний розвиток та соціальну справедливість в країні.

Характеризуючи нормативно-правову базу формування та діяльності антикорупційних органів держави необхідно зазначити, що її фундаментальною основою стали Конституція України, профільні закони щодо запобігання та протидії корупції, інші закони і міжнародні договори України, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, а також прийняті на їх виконання інші нормативно-правові акти.

В цьому контексті треба наголосити, що розбудові сучасної системи антикорупційних органів сприяло приєднання України до основоположних міжнародно-правових актів, які складають основу міжнародної антикорупційної діяльності на універсальному (глобальному) та регіональному рівні. Серед них Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції від 31 жовтня 2003 р. ратифікована згідно із Законом України «Про ратифікацію Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції» від 18 жовтня 2006 року; Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією № ETS 173 від 27 січня 1999 року ратифікована згідно із Законом України «Про ратифікацію Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією» від 18 жовтня 2006 року; Додатковий протокол до Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією від 15 травня 2003 р. № ETS 191 ратифікований згідно із Законом України «Про ратифікацію Додаткового протоколу до Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією» від 18 жовтня 2006 року; Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією від 4 листопада 1999 року ратифікована згідно із Законом України «Про ратифікацію Цивільної конвенції про боротьбу з корупцією» від 16 березня 2005 року; Угода про створення групи держав по боротьбі з корупцією (далі GRECO). Вони стали частиною національного законодавства України у цій сфері [6, с. 77].

Варто зауважити, що одним з важливих заходів, який суттєво посилив нормативно-правове та організаційне забезпечення боротьби з корупцією, стало приєднання України до Стамбульського плану дій боротьби

з корупцією від 10 вересня 2003 року. Важливість зазначеного міжнародного акта обумовлена тим, що в ньому визначені основні принципи дій щодо протидії корупції в Україні та план їх реалізації. Крім того, важливим кроком на цьому напрямі є співпраця у цій сфері з Організацією економічного співробітництва та розвитку (далі ОЕСР) – міжнародною організацією, членами якої на сьогодні є 34 країни. Зокрема, Україна стала членом започаткованої ОЕСР Антикорупційної мережі для країн Східної Європи та Центральної Азії (АМ) з моменту її заснування у 1998 році [6, с. 77].

Досліджуючи генезу формування національної складової нормативно-правової бази, яка визначає засади організації та діяльності системи антикорупційних органів, необхідно зазначити, що початок цьому процесу поклало прийняття 14 жовтня 2014 року пакету антикорупційних законодавчих актів (так звана антикорупційна реформа). До нього увійшли закони України «Про запобігання корупції» (набрав чинності 26 квітня 2015 року), «Про прокуратуру», «Про Національне антикорупційне бюро України», «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо визначення кінцевих вигододержувачів юридичних осіб та публічних діячів». При цьому необхідно акцентувати увагу на тому, що відмітною рисою процесу створення зазначеного пакету антикорупційного законодавства було те, що він був розроблений за участю громадськості та міжнародних неурядових організацій.

Варто зауважити, що законодавча база, що регулює цю сферу, постійно вдосконалюється та змінюється з метою ефективного протистояння корупційним правопорушенням. Підтвердженням цього є прийняття наступної низки нормативно-правових актів, які сприяли формуванню та удосконаленню системи протидії корупції в Україні, визначили засади організації та діяльності основних інституцій системи спеціалізованих антикорупційних органів та встановили чіткі правові основи для їх функціонування. Ураховуючи предмет та мету нашого дослідження, серед цього

загалу необхідно виокремити Закони України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення діяльності Національного антикорупційного бюро України та Національного агентства з питань запобігання корупції» від 12.02.2015 року (відповідно до цього Закону у Генеральній прокуратурі України утворюється (на правах структурного підрозділу) Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП)), «Про Державне бюро розслідувань» від 12 листопада 2015 року, «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» від 10 листопада 2015 року, «Про Вищий антикорупційний суд» від сьомого червня 2018 року.

Безумовно, важливе значення в системі нормативно-правового забезпечення формування та реалізації державної антикорупційної політики, зокрема і в частині забезпечення ефективної взаємодії, злагодженості і системності антикорупційної діяльності всіх державних органів, мають Антикорупційна стратегія на 2021–2025 роки [7] та Державна антикорупційна програма на 2023–2025 роки [8].

Прийняття вищезазначеного комплексу нормативно-правових актів дозволило сформувати єдину, максимально виокремлену систему антикорупційної інфраструктури, яка за своїм функціоналом відповідає міжнародним стандартам у сфері антикорупції. Відмітною рисою цього процесу було те, що українська держава, ураховуючи міжнародний досвід, пішла шляхом не реформування наявних, а створення абсолютно нової інституційної архітектури системи спеціалізованих антикорупційних органів.

Таким чином, протягом 2014–2019 років була сформована сучасна система антикорупційних інституцій України, яку складають: Національне агентство з питань запобігання корупції (далі – НАЗК) – ключовий спеціалізований центральний орган виконавчої влади зі спеціальним статусом, який забезпечує формування та координацію антикорупційної політики в Україні [9, с. 4–1]; Національне антикорупційне бюро України (далі – НАБУ) – центральний орган вико-

навчої влади із спеціальним статусом, на який покладається попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних та інших кримінальних правопорушень, віднесених до його підслідності, а також запобігання вчиненню нових [10, с. 1]; Спеціалізована антикорупційна прокуратура Генеральної прокуратури України (далі – САП) – окремий орган прокуратури в загальній системі органів прокуратури зі статусом окремої юридичної особи публічного права [11]; Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів (далі – АРМА) – центральний орган виконавчої влади із спеціальним статусом уповноваженим на формування та реалізацію державної політики у сфері виявлення та розшуку активів, які можуть бути арештовані у кримінальному провадженні, а також управління активами, які арештовані у кримінальному провадженні [12]; Вищий антикорупційний суд (далі – ВАКС) – є постійно діючим вищим спеціалізованим судом у системі судустрою України [13].

У своєму попередньому дослідженні, характеризуючи методологічні підходи до визначення сутності поняття «система антикорупційних органів України», ми зазначили, що для того, щоб система запобігання й протидії корупції в нашій державі функціонувала повноцінно, необхідно, щоб, крім спеціалізованих антикорупційних органів, складовою цієї системи були і відповідні державні – так звані залучені органи. Відмінність між цими двома категоріями полягає в спеціалізації. Спираючись на методологічні підходи, визначені Офісом доброчесності НАЗК, маємо підкреслити, що спеціалізовані антикорупційні органи безпосередньо займаються формуванням і моніторингом антикорупційної політики, розслідуванням та розглядом корупційних справ, які стосуються високопосадовців та великих сум коштів, що потребує профільної експертизи та ресурсів. У свою чергу залучені органи в межах своїх повноважень також можуть здійснювати низку антикорупційних заходів і підсилювати антикорупційну систему, що допомагає

зробити антикорупційну діяльність більш масштабною та ефективною [6, с. 76].

Відтак важливою умовою ефективної діяльності щодо протидії корупції є забезпечення належного рівня взаємодії суб'єктів системи антикорупційних органів України, яку, на нашу думку, необхідно розглядати з позиції виконання їх функціональних завдань. З огляду на вищезазначені методологічні підходи, визначені Офісом доброчесності НАЗК, можна виокремити три основні рівні функціональної взаємодії антикорупційних та залучених органів: превентивний, оперативно-розшуковий та судовий.

Зупинимося на характеристиці кожного з зазначених рівнів. Зокрема, на рівні превентивної функції основним завданням є формування та реалізація антикорупційної політики в державі, запобігання та протидія корупції у пріоритетних сферах (перш за все «політичній»). Реалізацію зазначеної функції, як антикорупційний орган, забезпечує НАЗК шляхом виконання таких завдань, як аналіз ситуації з корупцією в Україні та розробка відповідної Антикорупційної стратегії та державної програми з її реалізації, а також координація виконання цих документів; вияв корупційних норм у законодавстві та проектах актів; контроль за дотриманням правил етичної поведінки, законодавства щодо запобігання конфлікту інтересів у діяльності публічних службовців; координація та надання методичної допомоги державним органам та органам місцевого самоврядування у виявленні та усуненні корупціогенних ризиків у їх діяльності, погодження та контроль виконання антикорупційних програм у цих органах; контроль та перевірка декларації публічних службовців, проведення моніторингу способу їх життя; стеження за дотриманням обмежень щодо фінансування політичних партій, законним та цільовим використанням партіями виділених з державного бюджету коштів, своєчасністю подання партіями відповідних звітів та достовірністю включених до них відомостей, розподіляє виділені з державного бюджету кошти на фінансування статутної діяльності політичних партій; співпраця з викривачами корупції, надання їм правового та іншого захисту [14].

Залученими органами, які в межах своїх повноважень, здійснюють заходи щодо посилення ефективності в реалізації превентивної функції антикорупційних органів є: Верховна Рада України (ВРУ) – єдиний законодавчий орган влади, завданнями якої у цій сфері є прийняття Закону про Антикорупційну стратегію; проведення тематичних парламентських слухань та антикорупційної експертизи законопроектів (у Комітеті з питань антикорупційної політики). Наступними ланками на зазначеному напрямі є Кабінет Міністрів України (КМУ) – вищий орган виконавчої влади, завданням якого в цій сфері є затвердження Державна антикорупційна програма з виконання Антикорупційної стратегії, та Міністерство юстиції України – орган виконавчої влади, який здійснює антикорупційну експертизу нормативно-правових актів (крім проєктів законів).

Наступний рівень функціональної взаємодії – оперативний, основним завданням якого є запобігання й протидія корупційним правопорушенням.

Реалізацію зазначеної функції, як спеціалізовані антикорупційні органи, відповідно до своїх повноважень забезпечують НАБУ, САП та АРМА. Зокрема, основним завданням НАБУ на цьому напрямі є попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних правопорушень. Відмітною ознакою підслідності цієї інституції є те, що НАБУ запобігає, виявляє, припиняє та розслідує топ-корупцію, яка виокремлюється за предметно-суб'єктною ознакою [15].

В реалізації своїх завдань НАБУ безпосередньо взаємодіє з наступною ланкою державного антикорупційного механізму – САП. Необхідно зацентувати увагу на тому, що Законом України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо посилення самостійності Спеціалізованої антикорупційної прокуратури» від 8 грудня 2023 року було суттєво удосконалено правові засади діяльності САП, зокрема, в частині посилення її самостійності та організаційної незалежності. Відповідно до положень зазначеного Закону на САП покладаються такі

функції: здійснення нагляду за додержанням законів під час проведення оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування Національним антикорупційним бюро України; підтримання державного обвинувачення в суді у відповідних провадженнях; представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, передбачених цим Законом і пов'язаних із корупційними або пов'язаними з корупцією правопорушеннями, а також представництво у межах компетенції інтересів держави у справах про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави [11, с. 3].

До цього необхідно додати, що у відповідності до наказу заступника Генерального прокурора – керівника Спеціалізованої антикорупційної прокуратури від 19 березня 2024 року № 52 Спеціалізована антикорупційна прокуратура як юридична особа публічного права розпочала свою діяльність з 21 березня 2024 року [16].

Крім того, важливе значення в реалізації оперативної функції у діяльності антикорупційних органів має також АРМА, яке вживає відповідно до звернень органів, що здійснюють досудове розслідування, прокуратури, судів заходів до виявлення та розшуку активів, на які може бути накладено арешт у справі про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави, взаємодіє з цими органами з метою накладення арешту на такі активи та їх стягнення в дохід держави внаслідок визнання необґрунтованими активів [17].

Для виконання покладених на них завдань в межах реалізації зазначеного напрямку діяльності антикорупційні органи залучають органи Національної поліції (слідчі підрозділи та підрозділи стратегічних розслідувань) (далі НПУ), Державне бюро розслідувань (далі ДБР), Службу безпеки України (далі СБУ), Бюро економічної безпеки України; органи прокуратури України. Кожен з цих підрозділів у своєму функціоналі має певні повноваження щодо протидії корупційним правопорушенням. Зокрема, органи НПУ, яка відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» є спеціально уповноваженим суб'єктом у сфері протидії корупції [9, с. 1],

розслідують більшість злочинів, у тому числі корупційних, які не належать до компетенції НАБУ та ДБР та складають адміністративні протоколи про вчинення правопорушень, пов'язаних з корупцією.

У свою чергу, ДБР, який є державним правоохоронним органом, на який покладаються завдання щодо запобігання, виявлення, припинення, розкриття та розслідування кримінальних правопорушень, віднесених до його компетенції [18, с. 1], розслідує окремі корупційні злочини, вчинені високопосадовцями, співробітниками правоохоронних органів і судьями, а також особами, посада яких віднесена до категорії «А», окрім випадків, коли досудове розслідування віднесено до підслідності НАБУ, організованими злочинними групами та організаціями.

Окремо необхідно зауважити про те, що СБУ, якій не підслідні корупційні злочини, однак має у своїй структурі Головне управління по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю, теж здійснює досудове розслідування, а оперативні підрозділи – оперативний супровід щодо корупційних злочинів.

Взаємодія на рівні реалізації судової функції здійснюється між ВАКС та залученими до цього процесу судами загальної юрисдикції – місцевими, апеляційними та Верховним Судом. Зокрема, ВАКС, здійснює розгляд кримінальних проваджень щодо корупційних злочинів, які підслідні НАБУ і САП та ухвалює рішення як суд першої та апеляційної інстанцій. У свою чергу, суди загальної юрисдикції здійснюють розгляд кримінальних проваджень про корупційні злочини, які розслідували НПУ, ДБР, СБУ, розглядають справи за адміністративними протоколами, складеними НАЗК та Нацполіцією, здійснюють розгляд справ про притягнення до цивільно-правової відповідальності за корупційні правопорушення [19].

Таким чином, скоординована та ефективна взаємодія спеціалізованих антикорупційних органів та органів, які здійснюють додаткові антикорупційні заходи, є одним з суттєвих чинників, які суттєво посилюють спроможності сучасної антикорупційної системи України.

Висновки. Узагальнюючи вищезазначене, можна висновувати про те, що після Революції Гідності, протягом 2014–2019 років, Україна здійснювала системні правові та організаційні заходи, спрямовані на створення повноцінної і дієвої антикорупційної інфраструктури. Одним з позитивних факторів цього процесу було те, що, урахувуючи міжнародний досвід, наша держава пішла шляхом не реформування наявних, а створення абсолютно нової системи спеціалізованих антикорупційних інституцій.

В основу цієї діяльності було покладено створення повноцінної нормативно-правової бази функціонування антикорупційної системи, яка формувалася з урахуванням як вітчизняного досвіду, так і міжнародних стандартів у сфері антикорупції. Відтак ухвалення проаналізованого нами зазначеного комплексу нормативно-правових актів дозволило сформувати єдину, максимально виокремлену систему антикорупційної інфраструктури, яка за своїм функціоналом відповідає міжнародним стандартам та найкращим світовим практикам у сфері запобігання та протидії корупції.

Разом з тим необхідно зазначити, що наявна система антикорупційного законодавства потребує подальшого розвитку та удосконалення, усунення існуючих прогалин, серед іншого, і в частині підвищення ефективності діяльності всіх складових системи антикорупційних органів. Серед основних проблем, які потребують подальшого законодавчого вирішення на зазначеному напрямі – забезпечення достатніх гарантій інституційної та операційної незалежності та спроможностей НАБУ і САП, удосконалення процесу проведення незалежного оцінювання роботи антикорупційних органів, нормативно-правового регулювання процедур зовнішньої незалежної оцінки (аудиту) ефективності діяльності НАБУ і САП. До того ж, підвищення ефективності та результативності антикорупційної діяльності НАБУ, САП, ВАКС потребує системного оновлення Кримінального та Кримінального процесуального кодексів. Нагальною завданням є усунення спроб перебрати виключну підслідність топ-корупційних злочинів від НАБУ до інших правоохоронних органів, зокрема СБУ.

Крім того, усунення суперечностей, прогалин та неузгодженостей потребує законодавство, яке регулює питання гарантії незалежності та інституційної спроможності АРМА, зокрема щодо управління активами, на які накладено арешт та які передані в її управління, співпраці та координація зусиль АРМА, Держфінмоніторингу, органів досудового розслідування та прокуратури.

Одночасно, нагальним є подальше покращення загальної операційної ефективності ВАКС, що у свою чергу в організаційному плані потребує збільшення чисельності суддів, які повинні бути відібрані прозоро, на основі перевірки добро-

чесності, із залученням Громадської ради міжнародних експертів.

У цілому системна робота щодо зміцнення незалежності та спроможності системи спеціалізованих антикорупційних органів України сприятиме повноцінному інституційному закріпленню їх функцій і сталим результатам у боротьбі з корупцією в Україні.

Порушені у статті питання потребують подальшого дослідження, поглиблення та конкретизації з метою вироблення теоретичних і практичних рекомендацій, спрямованих на вдосконалення діяльності інституційних механізмів запобігання та протидії корупції, особливо в умовах воєнного стану.

Література

1. Лазаренко С.Ж., Бабенко К.А. Організаційно-правові аспекти протидії корупційним діям. *Юридична бібліотека Шостого апеляційного адміністративного суду*. URL: <https://baas.gov.ua/ua/proekty/articles/b/561-organizatsijno-pravovi-aspekti-protidiji-koruptsijnim-diyannyam.html> (дата звернення: 05.03.2024).
2. Лазаренко С.Ж., Бабенко К.А. Базові принципи та елементи антикорупційної політики в Україні. *Юридична бібліотека Шостого апеляційного адміністративного суду*. URL: <https://baas.gov.ua/ua/proekty/articles/b/558-bazovi-printsipi-ta-elementi-antikoruptsijnoi-politiki-v-ukrajini.html> дата звернення: 05.03.2024).
3. Трепак В. М. Теоретико-прикладні проблеми запобігання та протидії корупції в Україні : дис. ... д-ра юрид. наук :12.00.08. Львів, 2020. 481 с.
4. Скобіна І. І., Дубич І. І. Організаційно-правові засади запобігання корупції в державному управлінні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021 № 8. С. 120–126.
5. Пашенко Є. М., Чалий М. Г. Організаційно-правові засади протидії корупції в секторі безпеки й оборони України на відомчому рівні. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. № 4. Ч. 3. С. 212–216.
6. Зозуля Є. В. Становлення антикорупційної системи України (організаційно-правові заходи). *Правовий часопис Донбасу*. 2023. №2 (83). С. 75–82.
7. Антикорупційна стратегія на 2021–2025 роки: затв. Законом України від 20.06.2022 р. № 2322-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#Text> (дата звернення: 21.03.2024).
8. Державна антикорупційна програма на 2023-2025 роки: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 04.03.2023 р. № 220. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/220-2023-%D0%BF#Text> (дата звернення: 21.03.2024).
9. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення: 22.03.2024).
10. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14.10.2014 р. № 1698-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text> (дата звернення: 22.03.2024).
11. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо посилення самостійності Спеціалізованої антикорупційної прокуратури: Закон України від 08.12.2023 р. № 3509-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3509-20#Text> (дата звернення: 21.03.2024).
12. Про АРМА. Місія. *Офіційний вебсайт Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами*. URL: <https://arma.gov.ua/mission> (дата звернення: 22.03.2024).
13. Про Вищий антикорупційний суд: Закон України від 07.06.2018 р. № 2447-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2447-19#Text> (дата звернення: 21.03.2024).
14. Офіційний вебсайт Національного агентства з питань запобігання корупції. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/pro-nazk/> (дата звернення: 21.03.2024).
15. Хто розслідує і розглядає корупцію. *Офіційний вебсайт Transparency International*. URL: <https://ti-ukraine.org/news/hto-rozsliduye-i-rozglyadaye-koruptsiyu/> (дата звернення: 21.03.2024).

16. Про день початку діяльності Спеціалізованої антикорупційної прокуратури: наказ Офісу Генерального прокурора від 19.03.2024 р. №52. URL: <https://www.gp.gov.ua/ua/posts/ogoloshennya-55000> (дата звернення: 21.03.2024).

17. Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів: Закон України від 10.11.2015 р. № 772-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/772-19#Text> (дата звернення: 21.03.2024).

18. Про Державне бюро розслідувань: Закон України від 12.11.2015 р. № 794-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-19#Text> (дата звернення: 21.03.2024).

19. Антикорупційна енциклопедія. Офіс доброчесності НАЗК. URL: <https://prosvita.nazk.gov.ua/encyclopedia/antykoriuptsijna-systema-v-ukrayini> (дата звернення: 21.03.2024).

References

1. Lazarenko, S.Zh., & Babenko, K.A. Orhanizatsiino-pravovi aspekty protydii koruptsiinym diianniam [Organizational and legal aspects of combating corruption]. *Yurydychna biblioteka Shostoho apeliatsiinoho administratyvnoho sudu*. Retrieved from: <https://6aas.gov.ua/ua/proekty/articles/b/561-organizatsijno-pravovi-aspekty-protidiji-koruptsijnim-diyanniam.html> (data zvernennia: 05.03.2024) [in Ukrainian].

2. Lazarenko, S.Zh., & Babenko, K.A. Bazovi pryntsyipy ta elementy antykoriuptsiinoi polityky v Ukraini [Basic principles and elements of anti-corruption policy in Ukraine]. *Yurydychna biblioteka Shostoho apeliatsiinoho administratyvnoho sudu*. Retrieved from: <https://6aas.gov.ua/ua/proekty/articles/b/558-bazovi-printsipy-ta-elementy-antykoriuptsijnoi-politiki-v-ukrajini.html> (data zvernennia: 05.03.2024) [in Ukrainian].

3. Trepak, V.M. (2020). Teoretyko-prykladni problemy zapobihannia ta protydii koruptsii v Ukraini [Theoretical and applied problems of preventing and countering corruption in Ukraine]. *Doctor's thesis*. Lviv [in Ukrainian].

4. Skobina, I.I., & Dubych, K.V. (2021). Orhanizatsiino-pravovi zasady zapobihannia koruptsii v derzhavnomu upravlinni [Organizational and legal principles of prevention of corruption in public administration]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, 8, 120–126 [in Ukrainian].

5. Pashchenko, Ye.M., & Chalyi, M.H. (2022). Orhanizatsiino-pravovi zasady protydii koruptsii v sektori bezpeky y oborony Ukrainy na vidomchomu rivni [Organizational and legal principles of combating corruption in the security and defense sector of Ukraine at the departmental level]. *Pivdenoukraiynskyi pravnychyi chasopys*, 4. Ch.3, 212–216 [in Ukrainian].

6. Zozulia, Ye.V. (2023). Stanovlennia antykoriuptsiinoi systemy Ukrainy (orhanizatsiino-pravovi zakhody) [Formation of the anti-corruption system of Ukraine (organizational and legal measures)]. *Pravovyi chasopys Donbasu*, 2 (83), 75–82 [in Ukrainian].

7. Antykoriuptsiina stratehiia na 2021-2025 roky: zatv. Zakonom Ukrainy vid 20.10.2022 r. № 2322-IX [Anti-corruption strategy for 2021-2025: approved. by the Law of Ukraine dated June 20, 2022 No. 2322-IX]. (2022). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#Text> (data zvernennia: 21.03.2024) [in Ukrainian].

8. Derzhavna antykoriuptsiina prohrama na 2023-2025 roky: zatv. postanovoiu Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 04.03.2023 r. № 220 [State anti-corruption program for 2023-2025: approved. by Resolution No. 220 of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated March 4, 2023]. (2023). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/220-2023-%D0%BF#Text> (data zvernennia: 21.03.2024) [in Ukrainian].

9. Pro zapobihannia koruptsii: Zakon Ukrainy vid 14.10.2014 r. № 1700-VII [On prevention of corruption: Law of Ukraine dated 14.10.2014 No. 1700-VI]. (2014). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (data zvernennia: 22.03.2024) [in Ukrainian].

10. Pro Natsionalne antykoriuptsiine biuro Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 14.10.2014 r. № 1698-VII. [About the National Anti-Corruption Bureau of Ukraine: Law of Ukraine dated October 14, 2014 No. 1698-VII]. (2014). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text> (data zvernennia: 22.03.2024) [in Ukrainian].

11. Pro vnesennia zmin do Kryminalnoho protsesualnoho kodeksu Ukrainy ta inshykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo posylennia samostiinosti Spetsializovanoi antykoriuptsiinoi prokuratury: Zakon Ukrainy vid 08.12.2023 r. № 3509-IX. [On amendments to the Criminal Procedure Code of Ukraine and other legislative acts of Ukraine regarding strengthening the independence of the Specialized Anti-Corruption Prosecutor's Office: Law of Ukraine dated December 8, 2023 No. 3509-IX] (2023). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3509-20#Text> (data zvernennia: 21.03.2024) [in Ukrainian].

12. Pro ARMA. Misiia [About ARMA. Mission]. *Oftsiiyni vebseit Natsionalnoho ahentstva Ukrainy z pytan vyivlennia, rozshuku ta upravlinnia aktyvamy*. Retrieved from: <https://arma.gov.ua/mission> (data zvernennia: 22.03.2024) [in Ukrainian].

13. Pro Vyshchyi antykoruptsiinyi sud: Zakon Ukrainy vid 07.06.2018 r. № 2447-VIII [About the Higher Anti-Corruption Court: Law of Ukraine No. 2447-VIII dated 06/07/2018]. (2018). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2447-19#Text> (data zvernennia: 21.03.2024) [in Ukrainian].
14. Ofitsiinyi vebсайт Natsionalnoho ahentstva z pytan zapobihannia koruptsii [Official website of the National Agency for the Prevention of Corruption]. Retrieved from: <https://nazk.gov.ua/uk/pro-nazk/> (data zvernennia: 21.03.2024) [in Ukrainian].
15. Khto rozsliduie i rozghliadaie koruptsiu [Who investigates and examines corruption]. *Ofitsiinyi vebсайт Transparency International*. Retrieved from: <https://ti-ukraine.org/news/hto-rozsliduye-i-rozglyadaye-koruptsiyu/> (data zvernennia: 21.03.2024) [in Ukrainian].
16. Pro den pochatku diialnosti Spetsializovanoi antykoruptsiinoi prokuratury: nakaz Ofisu Heneralnoho prokurora vid 19.03.2024 r. №52. [On the date of commencement of the activity of the Specialized Anti-Corruption Prosecutor's Office: Order of the Office of the Prosecutor General No. 52 of March 19, 2024]. (2024). Retrieved from: <https://www.gp.gov.ua/ua/posts/ogoloshennya-55000> (data zvernennia: 21.03.2024) [in Ukrainian].
17. Pro Natsionalne ahentstvo Ukrainy z pytan vyivlennia, rozshuku ta upravlinnia aktyvamy, oderzhanymy vid koruptsiinykh ta inshykh zlochyniv: Zakon Ukrainy vid 10.11.2015 r. № 772-VIII. [On the National Agency of Ukraine for Identification, Search and Management of Assets Obtained from Corruption and Other Crimes: Law of Ukraine dated November 10, 2015 No. 772-VIII]. (2015). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/772-19#Text> (data zvernennia: 21.03.2024) [in Ukrainian].
18. Pro Derzhavne biuro rozsliduvan: Zakon Ukrainy vid 12.11.2015 r. № 794-VIII. [About the State Bureau of Investigation: Law of Ukraine dated November 12, 2015 No. 794-VIII]. (2015). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-19#Text> (data zvernennia: 21.03.2024) [in Ukrainian].
19. Antykoruptsiina entsyklopediia [Anti-corruption encyclopedia]. *Ofis dobrochesnosti NAZK*. Retrieved from: <https://prosvita.nazk.gov.ua/encyclopedia/antykoruptsiina-systema-v-ukrayini> (data zvernennia: 21.03.2024) [in Ukrainian].